

Gröna bladet

01

SAM 2013

Sista dag för ansökan är 18 april. Ring vårt nya nummer om du har frågor. Sid 4.

Förprovning djurstallar

Planera redan nu för byggnationer som ska ske efter sommaren så får du ditt förprövningsbeslut i tid. Sid 8.

Lantbrukare räddar rara fåglar

Ortolansparven hjälps genom småbiotoper med sparsam vegetation. Sid. 11.

Nytt telefonnummer för frågor om jordbruksstöd 0771-67 00 00

Så var årets ansökningsperiod för jordbrukarstöden igång och ännu ett steg har tagits för att ensa länsstyrelsernas och Jordbruksverkets gemensamma arbete i syfte att förenkla för dem som söker de olika stöd och ersättningarna. Uppsala län är, tillsammans med Västra Götalands och Örebro län pilotlän för ett nytt telefonprojekt tillsammans med Jordbruksverket. Projektet kallas "En väg in" och syftar just till detta – att den som söker information via telefon om SAM-ansökan ska ringa ett gemensamt nummer, oavsett vilket län ni tillhör. Beroende på vilket nummer ni ringer ifrån eller vilket organisationsnummer ni knappar in, kommer ni att slussas till rätt kontor. Den största fördelen med denna lösning är att öka tillgängligheten för er. Om det är upptaget

hos oss här i Uppsala kommer ni att få hjälp av medarbetare i andra län. Så är tanken i alla fall. Än så länge är det lugnt på telefonfronten och vårt intryck är att de som söker oss kommer rätt. Vid ett par tillfällen har vi fått hjälpa till med telefonsamtal från Västra Götaland. Och det är ju trevligt det också - att få höra hur läget är bland lantbrukare i den delen av landet.

Nyligen beslutade EU:s alla stats- och regeringschefer om den kommande sjuårsbudgeten. Detta beslut lägger grunden för utformningen av de olika utgiftsområdena, där jordbruks- och landsbygdspolitiken, den sk CAP, är den största utgiftsposten. Dock är det många beslut som ännu fattas för att vi kan veta hur CAP kommer att se ut. Dels måste också Europaparlamentet besluta om budgeten och därefter måste alla olika förordningar som styr CAP beslutas – av ministrarna i de 27 länderna och av Europaparlamentet. Detta tar tid! På hemmaplan vet vi ännu inte om vi kommer att ha ett nytt svenskt landsbygdsprogram till 2014 eller om det blir 2015 istället. Här på länsstyrelsen kommer vi under våren att påbörja arbetet med att ta fram en ny regional genomförandestrategi för landsbygdsprogrammet. Nytt denna gång är ett ökat krav på bättre samordning mellan EU:s fyra strukturfonder, där landsbygdsfonden är en. Därför kommer vi att ha ett nära samarbete med Regionförbundet i vårt län när vi tar fram vår nya strategi. När vi ska fylla startegin med ett vettigt innehåll så behöver vi input från berörda parter i länet. Vi kommer därför att bjuda in olika branschföreträdare, kommuner, lokalföreningar och intressegrupper till dialog om den kommande strategin. Så håll utkik – inbjudan kommer till våren!

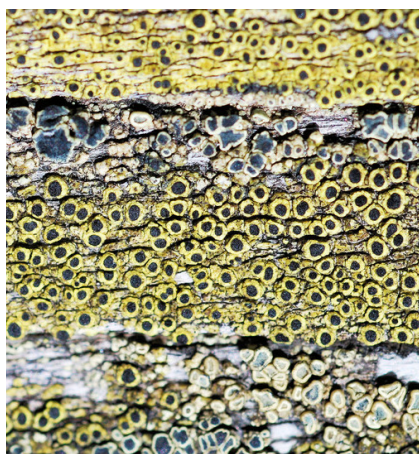

*Helene Holstein
Landsbygdsdirektör*

Innehåll

SAM 2013	sid 4
Kontroller	sid 6
Förprovning	sid 8
Viltskador	sid 9
Flyghavre	sid 9
Fågelåker	sid 10
Räddar rara fåglar	sid 11
Attraktiv bygd	sid 12
Praktikplats	sid 12
Greppa näringen	sid 13
Rådgivning & kurser	sid 14-16

På jakt efter det rätta lavvirket!

I Gröna Bladet nr 2 2012 informerade vi om att gamla, omålade byggnader kan vara viktiga för solberoende lavar. Under 2013 kommer länsstyrelserna i Mälardalen att inventera dessa lavar. Ett stort tack för de tips vi fick in på både omålade byggnader och gårdsgårdsvirke! Vi återkommer med resultat i kommande Gröna Bladet.

Elisabet Odhult

Sök utvald miljö nu!

I år är det Landsbygdsprogrammets sista år. Den 18 april 2013 är därför sista chansen att söka miljöersättning inom utvald miljö. Du som vill söka en miljöinvestering gör också klokt i att skrida till verket snarast, både för att hinna få ett beslut under 2013 och för att hinna avsluta din investering senast våren 2015. Om nästa programperiod erbjuder liknande ersättningar är ännu inte klart så det är bättre att söka nu än att vänta!

Miljöersättningar:

- Restaurering av betesmarker och slåtterängar
- Skötsel av mosaikbetesmarker eller andra gräsfattiga marker
- Bete och slåtter på svårtillgängliga platser
- Särskild höhantering på slåtteräng
- Mångfaldsträda
- Fågelåker
- Anpassade skyddszoner

Miljöinvesteringar:

- Restaurering av betesmarker och slåtterängar
- Restaurering av överloppsbyggnad
- Restaurering av alléer
- Återuppbyggnad av trädgårdsgård
- Anläggning och restaurering av våtmarker
- Damm som samlar fosfor
- Reglerbar dränering
- Stängsel mot rovdjur
- Specialinsatser för landskapets natur- och kulturmiljövärden

Mer information om de olika insatserna finns på vår webbplats, www.lansstyrelsen.se/uppsala/Sv/lantbruk-och-landsbygd. Blanketter och anvisningar hittar du på Jordbruksverkets webbplats, www.jordbruksverket.se. Du är såklart alltid välkommen att kontakta oss om du har frågor eller funderingar om utvald miljö eller vill ha blanketter hemskickade med posten.

Martina Dernroth

SAM 2013

Så var det dags igen, ett vårtecken så gott som något, SAM-inlämningen 2013. I år öppnar SAM Internet den 14:e februari och sista ansökningsdag är den 18:e april

Precis som förra året får du bara ett mindre utskick hem till dig. I år innehåller utskicket inloggningsuppgifter till SAM Internet, en nyhets- och översiktsbroschyr för 2013 samt ett "kom igång blad" för SAM Internet.

Råd inför årets ansökan

Börja med ansökan i god tid! Vi på länsstyrelsen erbjuder support och du har även möjlighet att boka dator hos oss. Men vi hinner inte hjälpa alla sista veckan.

- Se över dina blockgränser! I SAM Internet hittar du de senaste uppgifterna.
- SAM Internet hittar de eventuella fel du gjort. Gå igenom varningslistan noggrant!
- Sök inte på mer mark än vad du kan sköta!
- Sök endast de stöd där du kan uppfylla villkoren!

Sökte du åtagande för betesmarker och slåtterängar förra året är det inte säkert att dessa uppgifter har hunnit uppdateras i SAM Internet. Sökte du åtagande förra året ska du därför inte söka igen. Är du osäker, ring länsstyrelsen.

Saknar du dator? Här finns hjälpen!

För dig som inte har tillgång till dator och internet finns det hjälp att få. Vi erbjuder möjligheten att boka en datorplats så du kan göra din

Viktiga datum!

18 april

- Sista dag för SAM-ansökan.
- Sista dag för att söka nya åtaganden för miljöersättningar och för att öka åtaganden som du har sedan tidigare.
- Söker du gårdsstöd måste du ha anmält minst 4 ha jordbruksmark och ha stödrätter för minst 4 hektar.
- Sista dag att söka stödrätter ur den nationella reserven.
- Sista dag för att söka miljöersättning för hotade husdjursraser.
- Sista dag för att söka ersättning för extra djuromsorg för sugor.
- Ansökningar inkomna efter 13 maj avvisas. Mellan 19 april och 13 maj görs ett procentuellt avdrag.

15 juni

- Sista datum för ändring av vissa

uppgifter i SAM och åtagande. Efter den 15 juni kan du endast dra tillbaka ansökan om ersättning.

- Sista datum för att lämna in underskriven försäkranssidan för SAM-ansökan (gäller inte du som e-signerar).
- Detta datum måste du förfoga marken som ingår i din ansökan om ersättning.
- Sista datum att ta emot stödrätter.
- Sista datum att ta över delar av en annan brukares SAM-ansökan eller åtagande. Efter 15 juni kan du endast ta över hel ansökan.

30 juni

- Sista sådatum om du söker miljöersättning
- Sista dag att lämna in växtodlingsplan om du söker miljöersättning för miljöskyddsåtgärder.

ansökan. Observera att det är obligatoriskt med anmälan för att du skall kunna få en datorplats. Personal från länsstyrelsen finns tillgänglig för att hjälpa dig, men du måste ha förberett dig innan och bestämt dig för vad du vill söka. Vi har öppet hela ansökningsperioden, men de sista veckorna kommer vi inte att hinna erbjuda samma service vid lånedato-

rerna. Så vi rekommenderar alla som behöver hjälp av länsstyrelsen att söka den tidigt!

SAM Internet support

Har du problem med SAM Internet hjälper vi så klart dig! Du når oss på telefon 0771 - 67 00 00 .

Det kommer även att finnas support under kvällar och helger. Tider och telefonnummer för denna support kommer att finnas på jordbruksverkets hemsida.

**Du bokar en plats på tel
0771 – 67 00 00**

**Dator kan bokas från den
4 mars**

Ny adress och telefonnummer angående jordbrukarstöd

Länsstyrelsen i Uppsala har ny postadress och nytt telefonnummer för frågor angående jordbrukarstöd. Papper (blanketter, brev, dock EJ överklagningar) gällande jordbrukarstöden, d v s gårdsstöd, miljöersättningar och kompensationsbidrag skickas till:

**Länsstyrelsen i Uppsala län,
FE 14, 839 81 Östersund**

Telefonsamtal gällande jordbrukarstöden, d v s gårdsstöd, miljöersättningar och kompensationsbidrag görs till ett gemensamt telefonnummer för Jordbruksverket och länsstyrelserna. Numret är: 0771 -67 00 00

Observera att papper och telefonsamtal angående övriga ärenden även fortsättningsvis skall till länsstyrelsens postadress respektive telefonnummer i Uppsala, se sista sidan. Det gäller t ex företagsstöd, projektstöd, tillstånd, dispenser, tillsyn och rådgivning.

Tips! Använd e-legitimation när du söker i SAM Internet

Om du loggar in i SAM Internet med e-legitimation kan du skriva under din ansökan direkt på datorn med din e-legitimation. Då slipper du skicka in din underskrift på papper. Du slipper dessutom hålla reda på ditt lösenord till SAM Internet. Du kan även använda din e-legitimation för att gå in på "mina sidor" på jordbruksverkets webbplats. På "mina sidor" kan du följa dina ärenden, kontrollera dina uppgifter och se när dina pengar kommer. Du kan också registrera dina djur, ändra bankkonto samt föra över stödrätter. Snart kommer du även att kunna se din akt under "mina sidor" eftersom länsstyrelsen börjar handlägga elektroniskt 2013.

Med e-legitimation visar du vem du är på internet. En e-legitimation motsvarar ditt ID-kort eller körkort. Du skaffar en e-legitimation hos din bank eller från Telia. Om du har ett aktiebolag eller ett handelsbolag behöver du en fullmakt för att logga in med e-legitimation. Du kan även ge din konsult fullmakt för att använda tjänsterna på Jordbruksverkets hemsida. Blanketten för fullmakt hittar

du på jordbruksverkets hemsida Fullmakt – E-tjänster.

Lägger du till ny mark i din ansökan?

– ta bara med mark som du är säker på uppfyller villkoren för gårdsstödet.

Vill du lägga till mark som du tidigare inte sökt stöd för måste du begära en blockändring eller lägga till ett nytt block i SAM Internet. I vissa fall kommer länsstyrelsen att besöka blocket. Det likställs med en fältkontroll och innebär att du inte längre kan dra tillbaka eller ändra din ansökan på blocket efter vårt besök. Om marken underkänns leder det till en arealavvikelse som i sin tur kan leda till sanktion. Tänk på att en ny betesmark ska vara röjd och stängslad när du skickar in din ansökan. Det får inte finnas för många träd. Det ska finnas en etablerad grässvål över hela betesmarken. Marken ska betas redan första året. Enstaka år får bete ersättas med slätter, det vill säga skörd och bortförsel av vegetation. Rasthagar eller vinterhagar där växtligheten domineras av ogräs uppfyller inte villkoren.

Maria Sillén

Vi summerar förra årets kontroller

Vi vill tacka er, som har fått ett besök av någon kontrollant under året, för eran medverkan och underlättande vid kontroll. Vi är ett tiotal kontrollanter som utför denna skiftande syssla. En del av oss träffar du vid en arealkontroll, andra kommer på besök vid en tvärvillkorskontroll eller märkningskontroll av djur.

Arealkontroller

Förra årets fältsäsong var ovanligt blöt med riklig nederbörd. Det orsakade att vallar och betesmarker inte kunde skördas respektive betas som villkoren kräver. På en del platser i länet har det till och med varit svårt att ta sig ut till skiftena. Det har varit problem att hålla ett jämt betesstryck i betesmarkerna eftersom återväxten har varit kraftig. Men de största problemen har funnits på åkermarkerna där det i många fall inte har gått att ta någon skörd. Detta har visat sig i villkorsfelen obetade/oskördade marker för miljöersättningarna som har ökat från 2,8% 2011 till 6,8% 2012. Länsstyrelsen har tagit hänsyn till dessa problem i år och gjort ned-sättningar på avdragen i utbetalningen för de lantbrukare som drabbats. Vad gäller skötselfelen inom gårdsstödet har vi kunnat se en minskning av felet från förra säsongen från 1% till 0,7%.

Till följd av en ökning av skötselfel på miljöersättningarna så kommer Uppsala län att få en förhöjd kontrollfrekvens 2013 och fler arealkontroller kommer alltså att behöva göras.

Inför 2013 vill vi uppmana alla som har vällersättning att se över grödan på sina vallskiten. Många vallar har en gles gröda med mycket inslag av örter och mossor. Vill man inte utföra någon åtgärd så ska dessa skiten anmälas som grödkod 49 "ej godkänd vall på åker" i SAM, denna grödkod berättigar till gårdsstöd.

Tvärvillkorskontroller

Hittills har frekvensen legat på 1% och 2012 kontrollerades 29 gårdar. Generellt sett är resultaten för 2012 års tvärvillkorskontroller goda. Efterarbetet på de sist utförda kontrollerna kvarstår fortfarande, men sammanfattningsvis är det främst inom områdena miljö, livsmedel och djurskydd nötkreatur som överträdelserna finns. Av de färdiga gårdarna hade 13 st (44%) avvikelser inom något område förutom djurskydd.

En uppmaning inför 2013 är att se över Din dokumentation i sprutjournalen om Du använder växtskyddsmedel. Vi uppmärksammar återkommande vid kontroll att vissa uppgifter är utelämnade; ex karens, doser, fullständigt namn på använt medel.

Du som sprider gödselmedel i nitratkänsligt område har högre krav avseende dokumentation än brukare utanför nitratkänsligt område. Kravet innebär att en dokumentation avseende planerad kvävegödsling

utifrån grödans behov ska finnas, det uppnås lättast genom att upprätta en växtodlingsplan. Den finns att beställa på www.jordbruksverket.se

Vi rekommenderar att använda sig av "Miljöhusesyn" som ges ut av LRF, där finns checklistor indelade i verksamhetsområde/kontrollområde. Varje punkt är markerad om den utgör ett tvärvillkor.

Registerkontroller – CDB och får/get och gris

Kontrollfrekvensen för CDB är oförändrad för 2013 – 4,5 %. Vi redovisar utfallet för 2012 senare då sanktionerna inte är sammanställda ännu. För får/get-kontrollerna sänks glädjande nog frekvensen från 4,5 % till 3,75 %. Av 34 kontrollerade gårdar har dock 24 st (75%) någon form av avvikelse, dvs ingen större förändring sedan 2011. 61 % av gårdarna har brister i märkningen. 17% av gårdarna har brister i sin journalföring och 20% i sin förflytningsrapportering.

Vi fortsätter 2013 med den översiktliga djurskyddskontrollen i samband med registerkontroll. Den utgör ett utmärkt komplement och verktyg för veterinärenheten i deras planering av kommande kontroller.

Allmänt

Vi vill fortsatt bli bättre i vårt bemötande och kommer därför återigen att lämna över en frågeenkät i samband med kontrollerna. Det är ett ypperligt tillfälle för dig att komma till tals efter att ha reflekterat över kontrollbesöket! Har du frågor om vår kontrollverksamhet, hör av dig till

Jessika Nyman, Åse Nilsson
& Tove Åsberg

Information till dig som har får och/eller get, nötkreatur eller gris

Länsstyrelsen genomför årligen kontroller av att djur är öronmärkta, journalförda och rapporterade på gårdar som håller får och getter, nötkreatur eller gris. Ett viktigt skäl för dessa kontroller är att säkerställa möjligheten att spåra smittor som kan spridas mellan besättningar, mellan djur och människa eller från produkter till konsumenter. Det är ett viktigt skydd för hela näringen att smittspårning kan genomföras effektivt om behovet uppstår.

Vid kontrollen tittar vi på att djuren är märkta och journalförda samt att i de fall det krävs finns rapportering om förflyttningar och transportdokument (får). Det genomförs även

en stickprovskontroll för korrekt ifyllda uppgifter mot styrkande dokument. Spara därför alla sådana uppgifter! För att kontrollen ska kunna genomföras på ett så bra och effektivt sätt som möjligt krävs det att du som djurhållare är behjälplig¹ vid kontrollen. Djur kan t.ex. behöva samlas i mindre fållor om de går utspridda på stora betesarealer för att kontrollen av öronmärken skall kunna genomföras. Det är också viktigt att du tillhandahåller stalljournal. Om du inte har möjlighet att närvara vid kontroll kan en representant hjälpa till vid kontrollen istället.

Om du känner osäkerhet på hur djuren skall märkas, journalföras eller vilka rapporteringar du skall göra så besök Jordbruksverkets hemsida www.jordbruksverket.se/djur, så hittar du mer information där.

*Tove Åsberg, Jessica Nyman,
Lovisa Lanneborn & Åse Nilsson*

! Från och med 2013 har Jordbruksverket skärpt riktlinjerna för **hur snabbt nya öronmärken för nötkreatur ska beställas** då djuren tappat något öronmärke. Saknas något/båda märkena kan det innebära att dina stödutbetalningar (t.ex. gårdsstödet, miljöersättningar) minskar. **Kontrollera därför att samtliga djur har två märken och beställ nya direkt då du upptäcker brister.** Då undviker du onödiga avdrag.

! Kontrollerna sker i de allra flesta fall oaviserat, vilket betyder att **kontrollen ska påbörjas inom tre timmar från det att ni meddelats** att kontroll kommer att ske. Från och med 2013 har Jordbruksverket också skärpt riktlinjerna för avisering avseende Foder och Djurskydd vid en tvärvillkorskontroll.

! **Om du haft gris** och verksamheten upphört bör detta anmälas till Jordbruksverket.

¹ Du har en skyldighet (enligt Provtagningslagen 2006:806) att bistå med hjälp för att kontrollen ska kunna genomföras. Om du inte medverkar i den utsträckning som krävs vid kontrollen kan det påverka dina jordbruksstöd.

Foto: cc.flickr.com/Joe Shlabotnik

Kravet på förprovning av djurstallar

Har du planer på att bygga till, bygga om eller bygga nytt? Då kan du behöva ansöka om förprovning hos länsstyrelsen. Kravet på förprovning gäller för dig som ska bygga, bygga till eller bygga om ett stall eller annat förvaringsutrymme för ett visst antal djur. Förprovningskravet gäller även för förvaringsutrymmen för djur som används i undervisning, som inte är försöksdjur, eller i offentlig förevisning.

Planera i god tid

Om din planerade byggnation kräver förprovning är det viktigt att du är ute i god tid. Handläggningstiden från det att ett ärende är komplett, d.v.s. från det att länsstyrelsen har fått in samtliga uppgifter som behövs för fullständig handläggning av ärendet, är 4-8 veckor. Börja planera redan nu i vår för eventuella byggnationer som ska ske efter sommaren, så att du hinner få ditt förprovningsbeslut i god tid.

Du får inte påbörja byggnationen innan du har fått ditt förprovnings-

beslut. Beslutet är giltigt i 3 år, inom den tiden ska byggnadsåtgärden vara genomförd. När byggnationen är färdig och innan stallet tas i bruk ska länsstyrelsen besiktiga stallet. Vid besiktningen kontrolleras att byggnationen är utförd i enlighet med förprovningsbeslutet.

Undantag från förprovningskravet

Från och med 14 juni 2012 finns nya regler gällande bl.a. undantag från förprovningskravet. Undantaget från förprovningskravet är t.ex. anläggningar där antalet djur efter planerad byggnationen understiger ett visst antal. Inte heller ligghallar och stallar som är avsedda att ge väderskydd för ett visst antal djur kräver förprovning. Även tillfälliga boxar för djur som behöver tas om hand för särskild vård och behandling omfattas av undantag från förprovningskravet. Understiger antalet djur i permanenta boxar avsedda för vård och behandling av sjuka djur ett visst antal behöver inte heller dessa förprovvas. Kontakta länsstyrelsen för mer information om undantag från förprovningskravet, alternativt besök Jordbruksverkets eller länsstyrelsens hemsida.

I vissa fall kan du göra en förhandsanmälan

Om du ska göra en mindre om- eller tillbyggnad i en stallavdelning som redan är förprovad behöver du sedan 14 juni 2012 i vissa fall inte förpröva byggnationen utan du kan istället göra en förhandsanmälan. Följande kriterier måste då uppfyllas:

- Den befintliga stallavdelningen får inte ha ändrats sedan det senaste förprovningsbeslutet.
- Byggnadsåtgärden får endast beröra den djurkategori som hålls i den befintliga staldelen.
- Antalet berörda djurplatser får motsvara högst 20% av det totala antalet platser i stallavdelningen.
- Inhysningssystemet ska vara detsamma som i den befintliga stallavdelningen.

Vid en förhandsanmälan granskar och godkänner länsstyrelsen inte djurutrymmet på samma sätt som vid en förprovningsansökan, men naturligtvis gäller djurskyddsbestämmelserna även för dessa utrymmen.

Läs mer om förprovning av djurstallar och de nya reglerna på www.jordbruksverket.se eller www.lansstyrelsen.se/uppsala

Martina Westlund

Foto: Ylva Englund

Djurskyddskontroller i vår

Under perioden 1 mars till 31 maj 2013 planerar länsstyrelsen att bedriva riktade djurskyddskontroller av fårbesättningar i delar av Uppsala län. Målet med projektet är att länsstyrelsen ska få en ökad kunskap om, och överblick över fårbesättningar inom Uppsala län. Ett annat mål med projektet är också att öka kunskapen om gällande djurskyddslagstiftning bland djurhållare med fårbesättningar. För mer information kontakta djurskyddshandläggare: Marianne Wennberg, 010-22 33 368, marianne.wennberg@lansstyrelsen.se, Monica Claesson, 010-22 33 233, monica.claesson@lansstyrelsen.se. För information om djurskyddsbestämmelser för får, se jordbruksverkets hemsida: www.jordbruksverket.se

Flyghavrebekämpning

Vi går mot en ny vår med värme och planeringen för kommande växtodlings-säsong är i full gång men glöm då inte bort vissa ogräs som bl.a. flyghavre.

Det finns två sätt att bekämpa flyghavre, manuellt och kemiskt.

Handplockning är ett mycket bra alternativ, men dock tidskrävande. I dagens jordbrukssverige är kanske tiden den mest begränsande faktorn vilket därmed försvårar den manuella bekämpningen av flyghavre. Om du behöver använda kemisk bekämpning finns rekommendationer för detta i jordbruksverkets ogräsdatabas under e-tjänster www.sjv.se/ograsdatabas. Där finns också bilder på flyghavre.

Regelverket som styr flyghavrens vara eller icke vara finns på länsstyrelsens hemsida www.lansstyrelsen.se/uppsala eller www.sjv.se. För att lättare hitta går det att använda sökfunktionen och söka på ordet flyghavre.

Ulf Rosendahl

Foto: cc.flickr.com/Macleay Grass Man

Viltskada av fredat vilt

Viltskadorna på gröda orsakade av fredat vilt har enligt min uppfattning, utan några vetenskapliga fakta bakom, ökat i länet. Med fredat vilt menas vilda djur som inte har jakttid någon del av året. Länsstyrelsen är medveten om att skador förekommer i länet, men kanske inte den totala vidden. Länsstyrelsen är också med och försöker mildra konsekvenserna

för de drabbade. Främst är det fråga om tranor och vissa gåsararter som söker föda på fälten. Gäss kan förekomma i stora flockar med upp till 1 000 individer på ett eller flera fält i närheten av varandra. På våren går gässen framförallt på späda plantor av spannmål och vall men även betesmarkerna drabbas. Spannmål betas med förkärlek och då främst bladen men oftast kommer plantan igen, dock med bl.a. senare mognad som följd. Skador i ett senare skede, efter axgång, förekommer också rik-

ligt. Skadorna i de senare stadierna orsakas främst av tramp och att axen betas. Bieffekter som förorsakas av att dessa djur betar kan vara förhöjd vattenhalt vid skörd, senare skörd, uppslag av ogräs, grodd spannmål, detta påverkar givetvis ekonomin ytterligare. De mest utsatta områdena i länet är naturreservatet Hjälsstaviken med omnejd, Månkarbo, Skärplinge och Hebytrakten, men även andra områden drabbas.

Ulf Rosendahl

Foto: cc.flickr.com/Jan Svetlik

Fågelåker – när fåglarna själva får välja.

Den gångna hösten bjöd på svårt tröskväder och en hel del spannmål och oljeväxter fick lämnas otröskat. Detta har haft det positiva med sig att övervintrande småfåglar som grönfink och gulsparv har haft ovanligt gott om mat under vintern och därmed överlever i högre omfattning än vanligt. Sedan några år finns en miljöersättning, Fågelåker, som är ägnad att ersätta just otröskad gröda som lämnas kvar över vintern åt fåglar.

Att få fågelåker att fungera som födoresurs hela vintern är en utmaning. Genom att kombinera arter och sorter med rätt egenskaper kan man komma en bit på väg. Här ges några tips på hur man genom att välja rätt utsäde kan få fågelåker att tjäna sitt syfte på bästa sätt. I Uppland är det ett begränsat antal fågelarter som stannar kvar över vintern och som kan tänkas utnyttja fågelå-

rarna. Gulsparv och någon gång även snösparv äter gärna spannmål. Det gör även gäss, svanar och kråkfåglar. Grönfinkar och steglitsar äter gärna solrosfrö men även andra oljeväxter. Vinterhämpling, gråsiska och hämpling äter i princip bara av de småfröiga oljeväxterna. Det är mycket tydligt att de olika fågelarterna är specialiserade på olika grödor, gulsparv äter t.ex. inte solrosfrö trots att det är mycket fettrikt. Steglits å andra sidan ses aldrig äta spannmål.

Spannmål

Fågelåker skall i huvudsak bestå av spannmål. Havre, som är det fettrikaste spannmålsslaget, äts gärna av gulsparv som är en vanlig fågel i Upplands jordbrukslandskap året runt. Nackdelen med havre är att den har vekt strå och lätt lägger sig och blir oåtkomlig för fåglarna när snön faller. Vårvete har ett styvare strå och klarar därmed snö något bättre. Vårvete är sin tur mer uppskattat av fåglarna än korn. I första hand rekommenderas därför att havre och vårvete blandas. Skillnaderna när det gäller att klara tyngden från snön är

naturligtvis små men välj om möjligt sorter med styvt strå. Högfettsorten Matilda är förstahandsvalet bland havresorterna. I andra hand bör en mycket stråstyvt sort väljas som t.ex. Buggy. En kombination är förstas också möjlig. För vårvete är sortskillnaderna mindre.

Oljeväxter

Brukare med åtagande för fågelåker kan blanda oljeväxter i utsädet. Med oljeväxter avses solros, raps, rybs, vitsenap, oljerättika och lin. Gemensamt för oljeväxterna är att de är mycket eftertraktade av finkar. Solrosor så till den grad att de ofta är uppättna långt innan första snön faller. För solrosor är det frestande att använda vanligt fågelfrö som utsäde. Dessa är dock i allmänhet olämpliga för odling på våra breddgrader. Välj istället sorter som mognar i vårt klimat som t.ex. Tremia eller Antonil. Solrosor trivs bäst i varma lägen men verkar trivas även på styva leror.

Den som lämnat raps eller lin otröskat har säkert märkt att fröet är mycket uppskattat av finkar. Ett

bekymmer med raps är att det drösar tidigt. Vitsenap och oljerättika har betydligt hårdare skidor och de drösar också senare. Oljerättika är populär i Engelska fågelåkrar. I Sverige används vitsenap och oljerättika i allmänhet som fånggrödor och utsäde går lätt att få tag på. Nackdelen med raps, vitsenap och oljerättika är att de uppförökar klumprotsjuka vilket man bör vara uppmärksam på. Solrosor i sin tur uppförökar bomullsmögel. Lin är däremot inte

förknippad med några allvarigare växtföljdssjukdomar.

Något om hampa. Hampa, som är mycket uppskattat av småfåglar, räknas ofta som en oljeväxt men är inte tillåten i fågelåkrar. En orsak är att odling av hampa bara får ske i renbestånd och hampa är därför inte möjligt att odla som fågelåker eftersom spannmål skall dominera utsädet.

Sikta på god skörd

För att få en bra frösättning är det viktigt att gödsla fågelåkern, ett riktmärke kan vara att gödsla som till vårsäd. Att så sent är ingen nackdel eftersom mognad och drösning därmed förskjuts något i tid.

Läs mer i Jordbruksverkets faktablad om Fågelåker.

Petter Halldén
Hushållningssällskapet,
018-56 04 05

Foto: Peter Kauffeldt Schmidt

Lantbrukare hjälper rädda rara fåglar

I juni 2010 samlades en skara människor bestående av lantbrukare, rådgivare, forskare och fågelintresserade på en träda nära Sparrsätra kyrka i Enköpings kommun. Vid mötet diskuterades det kring traktens ortolansparvar och detta blev upptakten till ett flerårigt samarbete som under 2012 utmynnade i ett konkret projekt för att rädda denna en av jordbrukslandskapets kraftigast minskande fågelarter.

I fokus för projektet står ett antal engagerade lantbrukare som alla, genom att vidta en rad åtgärder på sina marker, ska bidra till att förhoppningsvis vända den negativa

trenden för ortolansparvpopulationen i området. De åtgärder som planeras är odlingsfria rutor (t ex lärkrutor), röjning av åkerholmar samt bränning av utvalda gräsmarker. Ingenting görs utan ekonomisk kompensation till lantbrukarna för produktionsbortfall och arbetsinsatser, vilket är en mycket viktig princip i projektet.

Ansvaret för projektet är Upplands Ornitologiska Förening (UOF) tillsammans med Enköpings kommun. Pengarna kommer via länsstyrelsen från det så kallade lokala naturvårdsanslaget – LONA. Åtgärderna har diskuterats och tagits fram på initiativ av UOF och kommer genomföras under fyra år mellan 2013-2016 med uppföljande årliga inventeringar för att se hur ortolansparvarna reagerar på det som görs. Slutresultatet ska sammanfattas i ett informationsblad som ska spridas i regionen och andra delar av landet.

Ortolansparven har minskat successivt ända sedan 60-talet i hela Sverige och i Uppland räknar man med att i bästa fall 10-15 procent av den ursprungliga populationen finns kvar idag. Det svenska utbredningsområdet har i samma takt krympt betydligt och från att ha varit en vida

spridd och lokalt allmän fågel i hela landet finns ortolansparven numera endast kvar i Mälardalsområdet och längs Norrlandskusten. Orsakerna till minskningen är sannolikt en komplex kombination av försämrad överlevnad under flyttningen och övervintringen och minskad ungfågelproduktion på häckningsplatserna. Denna alarmerande utveckling har lett till att det under 2011-2012 genom Naturvårdsverket och länsstyrelsen har tagits fram ett underlag för ett nationellt åtgärdsprogram. Programmet ska komma med en rad åtgärdsförslag som baserar sig på en lång rad studier som bl a visar att ortolansparven föredrar häckningsrevir i ett jordbrukslandskap där det förekommer många småbiotoper, såsom stenrösen, öppna åkerholmar, elledningar och ytor med bar jord eller mycket sparsam vegetation.

UOF ser med stor spänning fram emot att både samarbeta med lantbrukare och vilka resultaten kan bli av projektet. Har du frågor runt ortolansparven eller vill veta mer om projektet är du välkommen att kontakta

Jan Wärnbäck (073-654 88 76)
✉ Peter Kauffeldt Schmidt
Upplands Ornitologiska Förening

Attraktiv Tämnarbygd

Upplandsmuseet har nyligen startat ett projekt som riktar sig till landsbygdsföretagare i Tämnarbygden. Projektet vänder sig till företagare som har kulturarv som en del av sitt varumärke eller utbud. I Tämnarbygden finns ett rikt entreprenörskap. Många av företagens varumärken innefattar kulturarv i en eller annan mening. Här finns också ett landskap med stora natur- och kulturmiljövärden som har potential att utvecklas ytterligare, och som är viktigt att förvalta på ett uthålligt sätt. Bygden har en spännande och mångfacetterad historia som kommer till uttryck i miljön.

Tillsammans med intresserade företagare upprättar vi nu planer för att utveckla gårdens, butikens eller verksamhetsställets natur- och kulturvärden. Vi gör "gårdsbesök" och ger råd om hur natur- och kulturvärden kan lyftas fram, utvecklas och vårdas. För varje ställe försöker vi vaska fram autentiska, spännande händelser från platsens förflutna, som kan förmedlas till besökare och kanske inarbetas i varumärket – berättelser för kommersiellt bruk. Det vi kommer fram

Foto: Per Lundgren

Gammal smedja vid Ol-Persgården i Skogbo, Östervåla. Mangården på Ol-Persgården är sedan länge ett uppskattat besöksmål med mycket stora värden. Vid träffar med fastighetsägarna har vi diskuterat möjligheten att tillgängliggöra även det omgivande landskapet genom en kulturstig som visar till exempel utomgårdsbebyggelse, gamla hägnader och andra historiska spår i landskapet.

till sätter vi på pränt i lokala, företagsspecifika "utvecklingsplaner" för natur- och kulturvärdena.

Under det inledande arbetet i Tämnarbygden har vi mötts av ett stort intresse. Genom träffarna med företagarna blir det tydligt att varje företag är unikt och har unika behov. I en del fall kan vi se att även små förändringar i miljön kan ha stor betydelse för helhetsupplevelsen, i andra fall finns i första hand ett behov av att fylla miljön med berättelser. Berättelserna berikar den fy-

siska miljön, fyller den med innehåll och stärker upplevelsen.

Tanken med projektet är att den attraktiva kulturmiljön blir ett skyltfönster för såväl bygden som företagaren, och besökare lockas att stanna till och återkomma. Genom kompetensutvecklingen kan företagaren ge sina kunder mervärde i form av historiska berättelser och en starkt kulturmiljö. Projektet drivs med stöd av Landsbygdsprogrammet.

*Per Lundgren och Marja Erikson,
Upplandsmuseet*

Handled en praktikant

Du kan få ekonomisk ersättning om du erbjuder en arbetssökande, som har rätt till etableringsinsatser för nyanlända, arbetsträning på din arbetsplats.

Syftet med arbetsträningen kan vara att personen får prova på ett nytt yrke eller får yrkeslivserfaren-

het inom sitt eget yrke i Sverige. Det kan också handla om att lära upp personen under en längre tid, max 12 månader, inför en kommande anställning. I arbetsträningen kan det ingå teoretisk utbildning på max 25 % som upphandlas av Arbetsförmedlingen utifrån behov och förutsättningar. Även språkstöd kan kopplas in.

Som handledare får du en ekonomisk ersättning på 150 eller 200 kronor

per dag, beroende på målgrupp och anvisningstid.

Målgruppen är personer som har uppehållstillstånd som flyktingar samt skyddsbehövande och deras anhöriga.

För frågor och intresseanmälan, kontakta Arbetsförmedlingen:

Johanna Sundqvist, e-post: johanna.sundqvist@arbetsformedlingen.se, tel: 010-486 9991.

Stora satsningar inom Greppa Näringen i Uppsala län fortsätter

Har du 25 djurenheter eller mer och minst 50 hektar åkermark är du välkommen att vara med i projektet. För våtmarksrådgivning finns ingen djur- eller arealgräns.

Som medlem i Greppa Näringen erbjuds du kostnadsfri rådgivning anpassad till just din gård. Rådgivningen ges inom en rad olika teman, till exempel växtnäringsbalsanser, kväve- och fosforstrategi, markpackning, växtskydd, klimat, dränering, våtmarker och utfodring. Du får även möjlighet att delta på kurser och studiebesök inom Greppa Näringen.

Idag har Greppa Näringen 235 medlemmar i Uppsala län. Sedan 2005 har 903 enskilda rådgivningar utförts varav 640 sedan 2010. Ungefär 35 000 ha åkermark är ansluten. Greppa Näringen i Uppsala län har tilldelats ca 3 miljoner kronor för

Markpackning- och dräneringskurs den 25 oktober 2012 - Olandsån avrinningsområde i Alunda. Foto: Asnaketch Woldetensaye

enskild rådgivning för 2013 -2014.

Länsstyrelsen har upphandlat rådgivning av sju olika företag för den perioden. Se kontaktuppgifter nedan. Tror du att Greppa Näringen skulle tillföra något till ditt företag? Hör av dig till oss på länsstyrelsen eller någon av rådgivarna så får du veta mer!

- Har du frågor kring enskild rådgivning inom våtmarker vänligen kontakta Morgan Johansson (Naturvårdsgruppen Väst AB) och eller Sören Eriksson (HS Konsult AB)
- Har du frågor kring klimatrådgivning vänligen kontakta Gunilla

Ström (Växa Sverige), Oscar Franzén (Idegran Produktion/Avenus) eller Sören Eriksson (HS Konsult AB)

Asnaketch Woldetensaye

Aktiviteter inom avrinningsområden

Länsstyrelsen tar också initiativ till avrinningsområdesvisa aktiviteter. Under 2011 bjöds lantbrukare inom Tämnaån och Olandsåns avrinningsområden in. Under de första träffarna informerades lantbrukarna av länsstyrelsen, LRF och en rådgivare om varför åtgärder var angelägna just i deras avrinningsområde. Totalt deltog 88 lantbrukare från Olandsåns

Tabell över rådgivare.

Organisation	Kontaktperson	Telefon	Webbsida
Växa Sverige	Gunilla Ström	070564 22 52	www.vxa.se
Idegran Produktion/Avenus	Oskar Franzén	070-573 43 23	www.idegranproduktion.se
MälarAgro	Frida Olsson	070-862 2624	www.malaragro.se
VäxtRåd	Jon Orvendal	010-5561981	www.vaxtrad.se
Associera Lantbruksrådgivning	Winjand Koker	070-5621787	www.lantbruksradgivning.se
HS Konsult AB	Markus Eriksson	070-252 62 25	www.hushallningssallskapet.se
Naturvårdsgruppen Väst AB	Morgan Johansson	0500-49212	www.naturvardsgruppen.se

och Tämnnaråns avrinningsområde. Lantbrukarna fick möjlighet att ställa frågor och att anmäla intresse till Greppa Näringens rådgivning. Av dessa deltagare anslöt sig ca 30 lantbrukare till Greppa Näringen. Deltagarna fick själva välja vilka aktiviteter de ansåg angelägna, bl.a. kurser inom utfordring, markpackning och dränering. Under 2011 och 2012 utfördes olika gruppaktiviteter med hjälp av kunniga föreläsare.

Aktiviteter under 2013

- Olandsån och Tämnnaren: Ytterligare aktiviteter som är föreslagna under 2012 kommer att utföras under våren. Aktiviteterna i båda avrinningsområdena kommer att avslutas med en uppföljningsträff under november/december 2013.
- Nya grupper i Storån och Enköpingsån: Under 2013 kom-

mer Storån och Enköpingsån att stå i fokus - två förhållandevis små avrinningsområden med stor jordbrukspåverkan och med stora möjligheter för lantbrukarna att göra skillnad. Är du intresserad? Välkommen att kontakta oss!

Gunilla Lindgren & Asnaketch Woldetensaye

Satsning inom miljörådgivning

Under 2012 har 46 olika gruppaktiviteter (i form av kurser, grupprådgivning och fältvandringar) hållits i länet och 319 personer har deltagit.

Länsstyrelsen har för 2013 upphandlat rådgivning och gruppaktiviteter av sju olika företag för ca 1,3 miljoner kronor. Ämnesområden som kommer att tas upp är bl.a. Markpackning och långsiktig bördighet (MälarAgro), Översyn av dränering (VäxtRåd) samt Certifikatkurs i permakultursdesign (Idegranproduktion).

1. Har du frågor kring våtmarkskurser kontakta Morgan Johansson (Naturvårdsgruppen AB Växt). Kontakt uppgift se sid 13.
2. Har du frågor kring hur man kan etablera en samverkansgrupp inom KretsloppsTanken (både ekologisk och konventionell produktion) kontakta Bengt Lundegård (Global Organic AB) Tfn 018-32 08 76, E-post: bengt.lundegardh@globalorganic.se
3. Har du frågor kring sparsam körning kontakta Jonas Engström (JTI- Institutet för jordbruks-

och miljöteknik) Tfn 010-516 69 09, e-post:

jonas.engstrom@jti.se.

4. Har du frågor kring rådgivning angående tolkning av markkartering kontakta Markus Eriksson (HS Konsult AB). Kontakt uppgift se sid 13.
5. Tror du att aktiviteterna skulle tillföra något till ditt företag? Hör av dig till någon av kontaktpersonerna ovan och/eller oss på länsstyrelsen så får du veta mer!

Asnaketch Woldetensaye

Foto: Ylva Englund

Biogödsel, energi och toalettavfall – en hållbar tanke för Östhammar?

Camilla Persson (VäxtRåd),
Jacob Källsten (SLU), LRF arbetsgrupp, KretsloppsTanken

Biogödsel förbättrar våra åkrar:

- Kan man göra energi av vall?
- Kan vi använda biogödsel från Uppsala för att odla vall i Östhammar?
- Går det att odla vall med toalettavfall för ett kretslopp?

Kom, lyssna och diskutera hur just du ställer dig till förslaget att använda näringen från slutna tankar till att odla vall, energigröda och återföra biogödsel från biogasanläggning i Uppsala till jordbrukare i Östhammars kommun.

När? Onsdag 10 april
2013, kl 12.30 – 16.30, Lilla
Konferenslokalen (vid biogasanläggningen, SLU Egendom, strax utanför Uppsala)

Anmälan Anmäl dig via mail eller telefon, senast 4 april - vill du samåka så nämn det. Mötet är kostnadsfritt. Lennart Johansson, 070- 662 08 33, Teresia Wengström, 070-250 83 13
teresia.wengstrom@osthammar.se

Kretslopp och minskning av övergödningen har varit utgångspunkten för det lokala vattenvårdsprojektet som Östhammars kommun driver i samarbete med andra aktörer.

CENTRAL BALTIC
INTERREG IV A
PROGRAMME
2007-2013

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE

Senaste forskningsrönen inom ekologisk produktion

Den 27 februari kommer länsstyrelsen att delta i ett seminarium om forskning och utvecklingstrender inom ekologisk produktion i Linköping arrangerad av Jordbruksverket i samarbete med Hushållningssällskapet, EkoForsk och EPOK vid SLU. Dagen kommer bland annat handla om nyheter kring biologisk bekämpning och sortval i växtodling, samt utmaning och djurhälsa i ekologisk djurhållning. Dessutom kommer forskare från Danmark och Norge att berätta om pågående projekt inom ekologisk produktion i våra nordiska grannländer. I kommande nummer av Gröna Bladet kommer ett längre reportage från seminariet.

Johan Lundberg, 010-22 33 298

I Länsstyrelsens kalendarium på
www.lansstyrelsen.se/upsala
finns många fler kurser.
– Gå in och titta!

KRETSLOPPSGÅRDAR NÄTVERK FÖR HÅLLBART LANTBRUK

Välkomna till en kursserie med fördjupad kunskap om kretslopp och nätverk för att nå miljömålen genom ökad samverkan.

Kursinnehåll

- 1) **Att sluta fosfors och kvävet kretslopp.** Hur fångar vi fosfor för att minska övergödning? Start 21/3 kl 17 eller 23/3 kl 11
- 2) **Energiutnyttjande och –effektivitet**, ex. att producera 1 energienhet griskött kräver 10 energienheter. Hur vollen är som N-källa. Hur mycket vall behövs för att försörja en gröda? Vilka lokala växtnärringsresurser finns? Alternativa drivmedel?
- 3) **Sort- och växtval för olika marker.** Kväve- och fosforfångande system. Kolbevarande odling och lägre utsläpp av kväveoxider. Hantering vid klimatförändringar
- 4) **Bekämpning i samverkan för att nå giftfri miljö.**

Frågor och anmälan: Annika och Bengt Lundegårdh, 018-320876, 070 795 23 93, bengt@globalorganic.se
www.globalorganic.se Anmäl dig innan 21 mars. Övriga datum efter ök.

Utvecklas tillsammans med andra grisproducenter!

Utvecklingsgrupp Företagsutveckling inom ekologisk grisproduktion

Vill du vässa resultaten i din ekologiska grisbesättning? Behöver du nya tankar och idéer? Funderar du på att börja med ekologiska grisar? Välkommen att anmäla dig till utvecklingsgruppen för ekologisk grisproduktion!

Upplägg: 5 heldagsträffar på olika platser i mellansverige under 2013

Teman: produktionsuppföljning, beshälsa, utevistelse och miljöpåverkan, fruktsamhet och ekogrismarknaden.

Anmäl dig omgående till Agneta Pettersson, agneta.pettersson@hushallningssallskapet.se, 070-603 08 99, anmälan är bindande.

Program: Se <http://hs-konsult.hush.se/>

Avgift: 1500 kr exkl. moms/företag, kostnad för mat och fika tillkommer.

Hjärtligt välkommen med din anmälan!

Foto: [cc.flickr.com/Rofanator](https://www.flickr.com/photos/Rofanator/)

Våtmarksguiden – inspirationskälla för dig som planerar att anlägga en våtmark

På www.vatmarksguiden.se finns drygt 20 goda exempel på våtmarker i Mälardalen. Här kan du som planerar att anlägga eller har en våtmark få tips om anläggningsteknik, skötsel, underhåll och förbättringar. Just nu uppdateras hemsidan med information om "mångfunktionella våtmarker", anläggningar där flera nyttor kombineras.

Nu finns det också ett diskussionsforum på Våtmarksguiden där du kan ställa frågor och diskutera anläggning och skötsel av våtmarker.

Studieresa till våtmarker i Mälardalen – boka redan nu!

Den 14 maj ordnas en studieresa till våtmarker i Stockholm och Södermanlands län. Vi kommer att besöka bl.a. en damm som fångar fosfor, en "gäddfabrik" och en våtmark där lantbrukaren aktivt testat olika skötselmetoder. Detaljerat program och praktisk information kommer att publiceras på www.vatmarksguiden.se.

För information, anmälan och frågor kontakta: Jonas Andersson, 070-665 24 06, jonas@wrs.se eller Sören Eriksson, 0707-46 25 88, soren.eriksson@hushallningssallskapet.se.

Foto: [cc.flickr.com/Bas Kers](https://www.flickr.com/photos/BasKers/)

Nästa nummer av Gröna Bladet kommer i **juni**

Vill du ha Gröna Bladet med e-post? Maila ditt namn, e-postadress och kundnummer till: grona.bladet.upsala@lansstyrelsen.se

Landsbygdsenheten, 751 86 Uppsala, Besöksadress: Hamnesplanaden 3,
www.lansstyrelsen.se/upsala Tel: 010-22 33 000. Fax: 010-22 33 010
(E-postadresser till personal: fornamn.efternamn@lansstyrelsen.se)

Ansvarig utgivare Helene Holstein. Redaktion: Anna Anjou. Omslagsfoto: [cc.flickr.com/Jan Svetlik](https://www.flickr.com/photos/JanSvetlik/).
Layout: Ylva Englund. Gröna Bladet är ett informationsmaterial från Länsstyrelsen Uppsala län.